

DR. CONF. ANGELA BOGUȘ,
DRD. LECTOR MARSELINA IGNAT

EVALUAREA EFICIENȚEI ÎNTREPRINDERILOR CU CAPITAL DE STAT DIN REPUBLICA MOLDOVA

Policy Report

Institutul
pentru Dezvoltare
și Inițative Sociale
(IDIS) „Viitorul”

MARTIE
2017

www.viitorul.org

Institutul pentru Dezvoltare și Inițiative Sociale (IDIS) „Viitorul”

POLICY REPORT

EVALUAREA EFICIENȚEI ÎNȚREPRINDERILOR CU CAPITAL DE STAT DIN REPUBLICA MOLDOVA

*Dr. Conf. Angela Boguș,
Drd. Lector Marselina Ignat*

Kingdom of the Netherlands

Această publicație este realizată de IDIS „Viitorul” cu suportul financiar al Ambasadei Olandei în cadrul Programului MATRA. Opiniile aparțin autorilor și nu reflectă punctul de vedere al finanțatorului.

www.viitorul.org

Opiniile exprimate aparțin autorilor. Administrația IDIS „Viitorul” și Consiliul Administrativ al Institutului pentru Dezvoltare și Inițiative Sociale „Viitorul” nu poartă răspundere pentru estimările și opiniile prezentate în cadrul acestei publicații.

Pentru mai multe informații asupra acestei publicații ori asupra abonamentului de recepționare a publicațiilor editate de către IDIS, vă rugăm să contactați direct Serviciul de Presă și Comunicare Publică al IDIS „Viitorul”.

ADRESA DE CONTACT:

Chișinău, Iacob Hîncu 10/1, 2004, Republica Moldova

Telefon: (373-22) 21 09 32

Fax: (373-22) 24 57 14

www.viitorul.org

Orice utilizare a unor extrase ori opinii ale autorului acestui Studiu trebuie să conțină referință la IDIS „Viitorul”.

Fotografie copertă: www.europa-moldova.md

Cuprins

SUMAR EXECUTIV	6
1. INTRODUCERE	8
2. EVALUAREA ACTIVITĂȚII ECONOMICO-FINANCIARE A ÎNTREPRINDERILOR DE STAT	9
2.1. Activele întreprinderilor de stat	9
2.2. Capitalului întreprinderilor de stat	10
2.3. Rezultatele financiare ale întreprinderilor de stat	12
3. EVALUAREA ACTIVITĂȚII ECONOMICO-FINANCIARE A SOCIETĂȚILOR COMERCIALE	16
3.1. Activele societăților comerciale	16
3.2. Capitalul societăților comerciale	17
3.3. Rezultatele financiare ale societăților comerciale	18
4. CONCLUZII ȘI RECOMANDĂRI	23

SUMAR EXECUTIV

Acest Raport completează efortul făcut de cercetătorii afiliați ai IDIS Viitorul în scopul eficientizării și maximizării managementului public al întreprinderilor aflate în proprietatea statului. Continuând investigarea subiectelor legate de managementul, cadrul de reglementare, profitabilitatea, transparența, achizițiile, competitivitatea sectorului întreprinderilor de stat din Republica Moldova, care depășește în acest moment de 2,7 ori media indicatorului OECD calculat pe controlul statului asupra unor întreprinderi din țările Uniunii Europene, autorii acestui raport indică asupra unor grave carențe de management și de funcționare al acestor sector.

Reiterăm și cu acest prilej constatarea că întreprinderile gestionate de stat sunt prost gestionate; se bucură de poziții dominante în economie și favorizează menținerea unor vaste rețele clientelare între stat și proprietățile aflate în proces de devalizare rapidă. După cum am constatat într-un studiu tipărit în 2016, din cele 112 societăți pe acțiuni în care statul deține cote de participare doar 32 au raportat activități profitabile în anul 2014, conform statisticilor economice. Pierderile celorlalte 36 societăți comerciale au înregistrat valori între 468 mln lei, cu 253 mln lei mai mare decât profitul înregistrat, fără a lua în acest calcul însă uriașele pierderi de la mega-companiile cu participare de stat cu statut special, cum sunt Moldova-gaz, Moldtelecom, Metalferos și Glass Container. Numai în anul 2014, Moldovagaz a avut pierderi de cca 2,3 mld lei, pierderi transportate ulterior pe seama consumatorilor. De regulă, întreprinderile de stat sunt mai mari, mai rigide, mai puțin transparente și mai vulnerabile contra unor decizii eronate, în ciuda beneficiilor pe care tot aceste întreprinderi le transmit oficialilor guvernamentali, incluși din oficiu în cadrul unor consilii administrative.

Dacă menținerea și sprijinul acestor companii (entități aflate în proprietate de stat) a fost dictată inițial de necesitatea de a înlătura deficiențele pieții și de a promova dezvoltarea economică, a reduce șomajul în masă, precum și a asigura un control general asupra economiei naționale, prin alocarea de capital și tehnologii în domeniile strategice ale economiei, în acest moment, observăm că nu mai există aceste urgențe în economia națională, ci doar de o inerție instituțională, care nu permite avansarea acestui sector la rigurile, standardele și obiectivele economiei de piață. Am ajuns la concluzia că cel mai important instrument de optimizare a managementului corporativ de stat în economia națională nu este în mod necesar privatizarea acestor întreprinderi, ci în mod prioritar ”regândirea” sistemului de administrare a proprietăților publice, selectarea managerilor și atragerea targetată a investițiilor autohtone și străine, crearea de standarde moderne în evaluarea, transparența și monitorizarea valorilor aflate în gestiunea statului (guvernului central, dar și al unor municipii). Studiul demonstrează o puternică demotivare a corpului manageriale, dar și o certă lipsă de abilități profesionale, etice, corporative. Întreprinderile de stat sunt, până la un punct, reflecția slăbiciunilor statului, a instituțiilor guvernamentale în subordonarea cărora se află, fiind afectate la rândul lor, ca și alte entități economice cu proprietate privată, de corupție, controale excesive, de standarde reduse de administrare corporativă, alte constrângeri cu care se ciocenște mediul de afaceri și fiecare antreprenor în parte (vezi, recentul Studiu Doing Business 2017, prezentat de către Oficiul Băncii Mondiale în Republica Moldova).

Experții IDIS caută împreună cu alte organizații ale societății civile modalități concrete de înlăturare a voluntarismului și clientelei politice în gestionarea sectorului întreprinderilor de stat, asociindu-și eforturile cu

Transparency International – Moldova, și alte organizații care bat alarma asupra riscurilor de coruptibilitate, nivelul rudimentar de gestionare a resurselor statului în anumite sectoare ale economiei naționale. Urmare a unor privatizări nereușite, dar și a managementului prost, percepția asupra acestui sector este foarte negativă. Totodată, proporția acestui sector față de economia națională este în continuare foarte mare față de alte țări europene. Inițiind acest studiu, ne-am propus să dăm o apreciere activității economice a sectorului deținut de stat în economia națională. să evaluăm gradul de eficiență al întreprinderilor cu proprietate majoritară de stat, să analizăm motivele care stau la baza unei administrări ineficiente în vederea identificării direcțiilor de eficientizare a activității acestora. Drept urmare, vă propunem să vedeți concluziile noastre pe care le-am făcut pe baza analizei celor **230** entități publice: **189 întreprinderi de stat** și **41 societăți comerciale** cu capital integral sau majoritar de stat, supuse monitoringului financiar realizat de Ministerul Finanțelor, diverse cercetări efectuate pe problema în cauză. Studiul scoate în relief anumite probleme structurale, care solicită modificarea radicală a sistemului actual de gestionare a proprietăților publice, precum și trasarea unor tendințe în activitatea acestor întreprinderi, formulând și anumite soluții de îmbunătățire a situației în domeniul respectiv.

Aducem mulțumiri Ministerului Finanțelor pentru punerea datelor statistic-financiare la dispoziția autorilor. Mențion totodată că acest Studiu apare cu sprijinul direct al Ambasadei Regatului Olandei (Programul MATRA), Grantul No. 28872 ”Responsabilizarea decidenților în procesul de guvernare europeană”, implementat de IDIS Viitorul.

1. INTRODUCERE

Autori precum Prahlad K. Basu ș. a. constată, că în orice economie sunt realizate patru tipuri de activități economice: *activități* care sunt profitabile de a fi realizate privat, respectiv oferite de către sectorul privat; *activități* care sunt profitabile social, dar nu și rentabile spre a fi realizate de sectorul privat, fapt pentru care sunt oferite de către stat, precum: construcția de străzi, irigații; *activități* care sunt profitabile pentru sectorul privat, acesta, însă, nefiind capabil de a le realiza (fie că nu știe sau nu le poate realiza), precum: industria grea, activități de înaltă tehnologie ce implică investiții enorme de capital, respectiv sunt oferite tot de către stat cu sau fără ajutorul sectorului privat; *activități* care reprezintă monopoluri naturale și cărora statul le acordă protecție. Acele activități ce se înscriu în cea de-a doua, a treia și a patra categorie pot fi realizate de către **întreprinderile publice**, în domenii extrem de variate.

Astfel, prin intermediul **întreprinderilor publice statul realizează o activitate de întreprinzător**, al cărui **element definitoriu** îl constituie **subordonarea față de autoritățile publice** și care decurge din capitalul total sau majoritar pe care autoritățile îl dețin. Prin urmare, caracteristica decisivă a întreprinderii publice este dată de **supremația autorităților publice și dreptul pe care acestea îl au de a nu ține cont de exigențele de rentabilitate care determină strategia industrială și comercială a întreprinderilor private, pentru a le impune dimpotrivă, întreprinderilor publice o orientare care să corespundă propriilor lor scopuri și politici**. Deși, în anumite perioade, întreprinderile publice, au constituit un mijloc prin care statul a contribuit la dezvoltarea economică și socială, în timp, totuși, s-a asistat la o expansiune a sectorului privat și la o reducere a dimensiunilor sectorului public. Aceste inițiative aveau menirea de a realiza două obiective majore: să ofere mai mult spațiu sectorului privat pentru a deveni principala sursă de creștere economică, și, în același timp, generarea de noi venituri, lichidarea activităților ineficiente, reducerea personalului și altor costuri pentru sectorul public.

Cu toate acestea, importanța întreprinderilor publice pentru economia unui stat nu poate fi neglijată nici azi, mai ales în contextul în care serviciile acestora sunt dificil în a fi furnizate de sectorul privat. Ele continuă să dețină roluri semnificative în multe țări, în special, în cele în curs de dezvoltare, dar și în unele țări dezvoltate. *În același timp, susținerea de către stat a întreprinderilor publice și a monopolurilor de stat poate produce discriminări între acestea și întreprinderile private*. Politica statului în acest sens, pentru a nu admite atitudine discriminatorie, trebuie să fie adecvată pentru atingerea obiectivelor, să reflecte foarte clar regulile de funcționare a acestora și să nu admită un tratament preferențial în politica de concurență.

Întreprinderea publică se deosebește de alte persoane juridice cu scop lucrativ prin faptul că nu dispune de dreptul de proprietate asupra patrimoniului, el fiind transmis în gestiunea economică. În acest sens, întrucât entitățile publice nu sunt proprietari care de sine stătător dispun de bunurile lor, respectiv nu au toate împuternicirile unui proprietar privind dispunerea de aceste bunuri, iar împuternicirile proprietarului bunurilor sunt limitate de legislație, din punct de vedere economic, *nu sunt eficiente*.

Multiplele analize efectuate cu referire la activitatea entităților publice din Republica Moldova reflectă o situație sumbră, alarmantă în care acestea se află. Tot mai mulți experți atenționează asupra ineficienței administrării entităților publice din R. Moldova. Cu toate că, de la an la an pierderile sunt în creștere, statul menține administrarea politizată a acestora.

2. EVALUAREA ACTIVITĂȚII ECONOMICO-FINANCIARE A ÎNTREPRINDERILOR DE STAT

2.1. Activele întreprinderilor de stat

Potrivit datelor Agenției Proprietății Publice, întreprinderile de stat gestionează în Republica Moldova cca 67,6% din patrimoniul statului, iar societățile comerciale – doar 32,4%. Putem astfel reitera constatarea că în Republica Moldova, statul rămâne cel mai mare angajator al salariaților din economie.

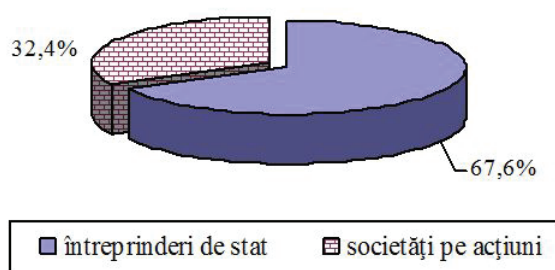

Figura 2.1. Structura proprietății statului

Cele mai multe entități publice sunt gestionate de Ministerul Agriculturii și Industriei Alimentare, urmat de Ministerul Economiei, care împreună dețin o treime din totalul întreprinderilor gestionate de autoritățile publice.

La începutul anului 2016, întreprinderile de stat dețineau active în valoare de 22714,7 mil. lei, partea majoritară, 52% constituind mijloacele fixe, 16,3% - imobilizările corporale în curs de execuție, 3,6% - creanțele comerciale și 3,6% - numerarul în casierie și la conturi curente. ***Totuși, deși se constă că întreprinderile de stat dețin active semnificative, obiectivitatea acestor date poate fi pusă la îndoială.***

Activele statului nu sunt reale, întrucât nu toate sunt luate la evidență, unele active nu sunt reflectate în evidența contabilă, nu s-a efectuat de ceva timp reevaluarea acestora.

În anul 2015 se constată ***o creștere a activelor întreprinderilor de stat*** cu 9,2 % (2085,8 mln. lei), generată, în special, de majorarea mijloacelor fixe și a altor active imobilizate. ***La general, tendința este una pozitivă întrucât creșterea activelor, în consecință, contribuie la creșterea potențialului economic al întreprinderilor, respectiv a capacității de a produce mărfuri, a executa lucrări și presta servicii, însă pentru o apreciere mai exactă ar fi nevoie de cunoașterea mai detaliată a informației analitice cu privire la circulația activelor, structura și utilitatea acestora, prețurile de intrare.***

Analiza activelor întreprinderilor de stat pe domenii, atestă semnificative ***majorări de active***, înregistrate la începutul anului 2016 la întreprinderile administrate de Ministerul Transporturilor și Infrastructurii Drumurilor și Ministerul Tehnologiei Informației și Comunicațiilor - cu 2205,1 mln. lei și respectiv 167,0 mln. lei.

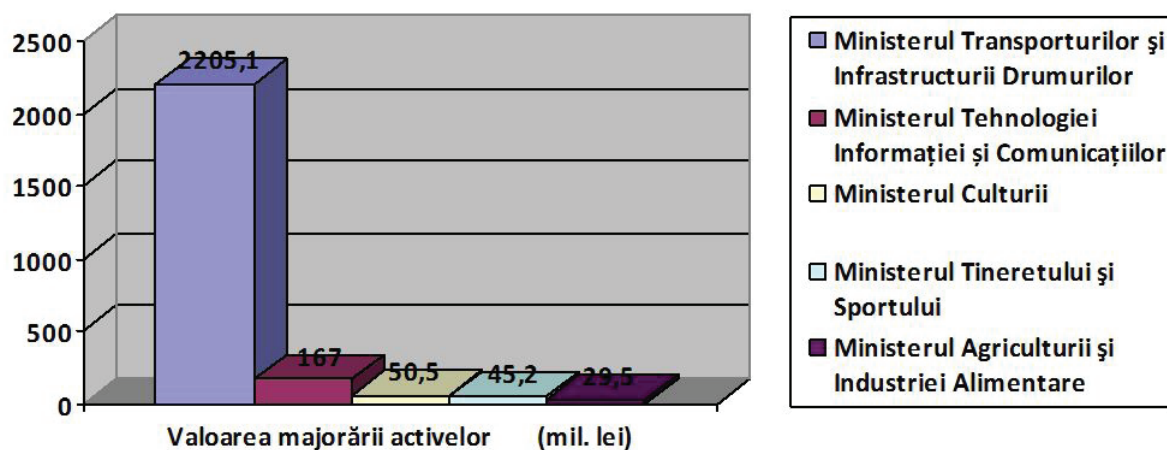

Figura 2.2. Clasamentul autorităților cu cele mai mari majorări de active

Pe de altă parte, importante *diminuări de active* au fost înregistrate la întreprinderile administrate de Ministerul Economiei și Ministerul Dezvoltării Regionale - cu 297,1 mln.lei și respectiv 96,1 mln.lei.

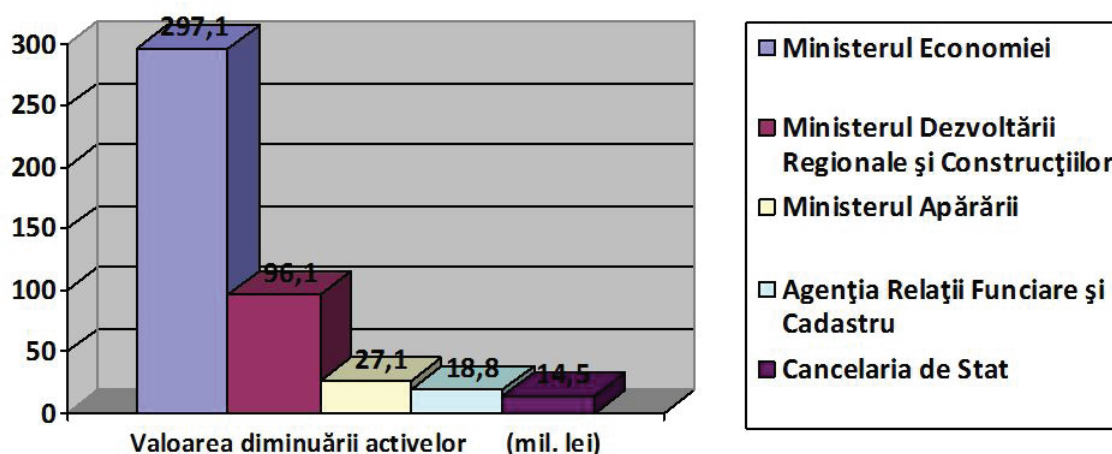

Figura 2.3. Clasamentul autorităților cu cele mai mari diminuări de active

Diminuarea activelor întreprinderilor de stat reprezintă o tendință negativă ce reflectă reducerea potențialului economic și a capacităților de producție a acestora. Lipsa informației analitice cu privire la circulația activelor nu permite aprecierea cu exactitate a situației reale. Pentru o mai bună gestionare a entităților publice este necesar de creat un sistem performant de monitorizare și raportare, care să permită generarea rapoartelor analitice pe unitate economică, domeniu de activitate și instituție gestionară de active.

2.2. Capitalului întreprinderilor de stat

La începutul anului 2016 întreprinderile de stat gestionau un capital în mărime de 22 714,7 mil. lei, format din: 65,5 % capital propriu, 18,1 % datorii pe termen lung și 16,3% datorii curente.

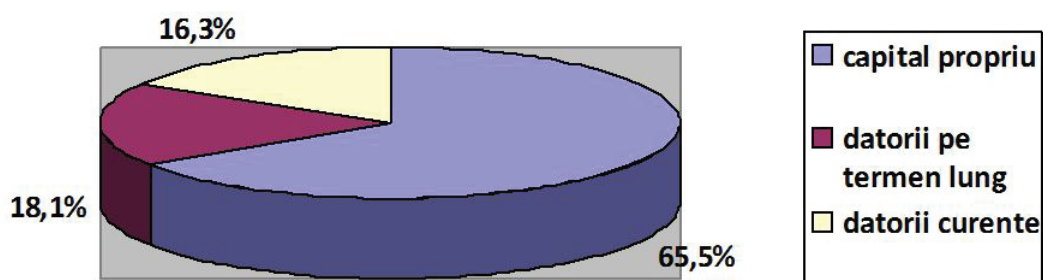

Figura 2.4. Structura capitalului întreprinderilor de stat la 1.01.2016

Capitalul propriu al întreprinderilor de stat, ce exprimă *mărimea rămasă în activele întreprinderii după scăderea datoriilor*, la 1.01.2016 constituia 14873,6 mil. lei, înregistrând o **creștere de 3,6%** comparativ cu 01.01.2015. Structura **capitalului propriu** include: *capital social și suplimentar în mărime de 6 225,9 mil. lei, rezerve în mărime de 6 929,2 mil. lei și alte elemente de capital propriu în mărime de 1 579,3 mil. lei.*

În perioada analizată, în cadrul a 107 întreprinderi de stat constatăm o **diminuare** a capitalului propriu cu 979,5 mln. lei, diminuarea cea mai considerabilă fiind înregistrată la „Moldelectrica” - cu 495,8 mil. lei și Compania Aeriană „Air Moldova” - cu 227,2 mil. lei. **Tendința de scădere a capitalului net semnalează existența unei situații instabile, defavorabile în dezvoltarea întreprinderilor.**

Mai mult ca atât, 13 întreprinderi de stat înregistrează o valoare negativă a capitalului propriu în mărime de 113,3 mil. lei, **ceea ce ne vorbește despre dependență financiară absolută a întreprinderilor de creditorii acestora.** Printre acestea se enumeră: „Moldtranselectro” - 106,8 mil. lei, „Sectorul de reparație a fântânilor arteziene din Chișinău” - 1,8 mil. lei, Editura de Stat „Cartea Moldovei” - 1,7 mil. lei, „Rezervcom” - 1,4 mil. lei.

Totodată, întreprinderile de stat, la începutul anului 2016, gestionau **datorii totale în mărime de 7841,1 mil. lei**, inclusiv 52,7% datorii pe termen lung și 47,3% - datorii curente. Comparativ cu anul precedent, datoriile totale au crescut cu 1543,5 mil. lei, majorându-se atât datoriile pe termen lung, cât și cele curente. *Cele mai mari majorări a datoriilor* au marcat întreprinderile din administrarea Ministerului Transporturilor și Infrastructurii Drumurilor - cu 1 363,8 mil. lei și Ministerului Economiei - cu 140,1 mil. lei.

O problemă identificată în cadrul Î.S. o constituie *înregistrarea unui stoc sporit al împrumuturilor în mărime de 749,5 mil. lei și a unor sume restante ce nu au fost achitate conform contractelor încheiate.* În clasamentul întreprinderilor cu cel mai sporit stoc s-au plasat „Calea Ferată din Moldova” cu 236,7 mln. lei și Compania Aeriană „AIR Moldova” cu 361,8 mln. lei. În același timp, „Moldtranselectro” dispune de datorii pe împrumuturi recreditate din surse interne și externe față de Ministerul Finanțelor, în mărime de 37,3 mil. lei și 1,74 mil. dolari SUA și „Moldelectrica” - 15,3 mil. dolari SUA

De asemenea, „Moldtranselectro” deține datorii pe împrumut extern acordat sub garanția statului în mărime de 0,86 mil. dolari SUA. În consecință, neachitarea obligațiilor față de instituțiile financiare pe creditele interne și externe, precum și cele acordate sub garanția statului **devine obligațiune convențională de stat, generând riscul financiar de stingere din contul surselor bugetului de stat și reduce gradul de independență financiară a entităților economice**

2.3. Rezultatele financiare ale întreprinderilor de stat

Aprecierea eficienței activității întreprinderilor de stat se realizează pe baza rezultatelor financiare reflectate în situația de profit și pierdere și a indicatorilor de rentabilitate.

TABELUL 2.1. Situația generalizată de profit și pierdere a întreprinderilor de stat monitorizate (mil.lei)

Nr. d/o	Indicatori	Anul 2014	Anul 2015	Abaterea
1.	Venituri din vânzări	6755,3	7292,3	+537,0
2.	Costul vânzărilor	5803,6	6416,2	+612,6
3.	Profit brut / pierdere brută	951,7	876,1	-75,6
4.	Alte venituri din activitatea operațională	391,3	279,2	-112,1
7.	Cheltuieli din activitatea operațională	1828,6	1977,1	+148,5
8.	Rezultatul din activitatea operațională: profit / pierdere	-485,6	-821,8	-336,2
9.	Rezultatul din alte activități: profit / pierdere	184	134,5	-49,5
10.	Profit / pierdere până la impozitare	-301,6	-687,3	-385,7
11.	Cheltuieli privind impozitul pe venit			
12.	Profit net (pierdere netă) al perioadei de gestiune	-335,4	-720,3	-384,4

Rezultatele financiare reflectă că în 2015 întreprinderile de stat au înregistrat **o creștere a veniturilor din vânzări și a costului vânzărilor**, însă ca rezultat al faptului că **ritmul de creștere al veniturilor din vânzări este mai redus decât ritmul de creștere al costului vânzărilor**, întreprinderile au obținut o **diminuarea a profitului brut**. Acest fapt reflectă o **gestionare ineficientă a costurilor de producție și a prețurilor de vânzare a mărfurilor**.

Î.S au înregistrat și o **creștere justificată a cheltuielilor**, iar structura cheltuielilor scoate în evidență ponderea sporită a **cheltuielilor administrative** - 66,6%. Drept rezultat întreprinderile au obținut în anul 2015 **pierderi până la impozitare** în mărime de 687,3 mil. lei, cu **128% mai mult decât în anul precedent**. În anul 2015 întreprinderile au marcat **pierderi nete în valoare de 720, 3 mln. lei**, înregistrând o **creștere de 114,7%** comparativ cu anul 2014, situație ce de asemenea reflectă gestionarea ineficientă a multor întreprinderi de stat.

În consecință, din totalul întreprinderilor de stat monitorizate, **58,2%** au înregistrat **profit**, **39,7%** - **pierderi**, iar **2,1%** – **rezultat financiar nul**.

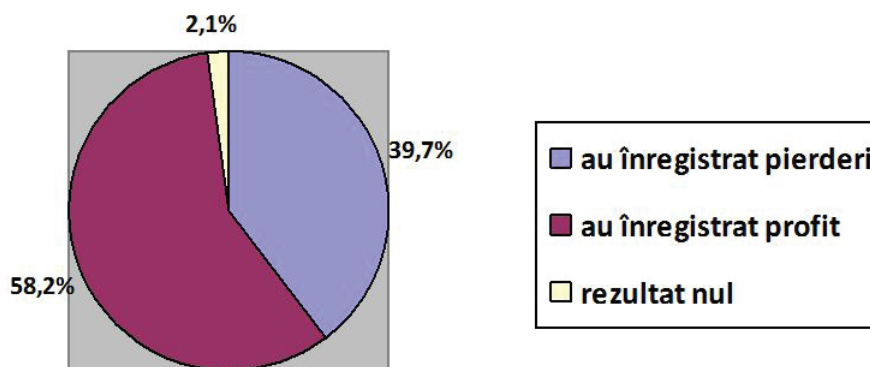

Figura 2.5. Situația financiară a întreprinderilor de stat în 2015

Un **profit considerabil** au obținut: „Moldtranselectro”, „Centrul Național pentru Frecvențe Radio”, „Aeroportul Internațional Chișinău”, „Moldatsa”, „Serviciul Asistență Socială la obiectivele Sociale”, „Poșta Moldovei”, „Gările și Stațiile Auto”, „Combinatul Mileștii Mici”,

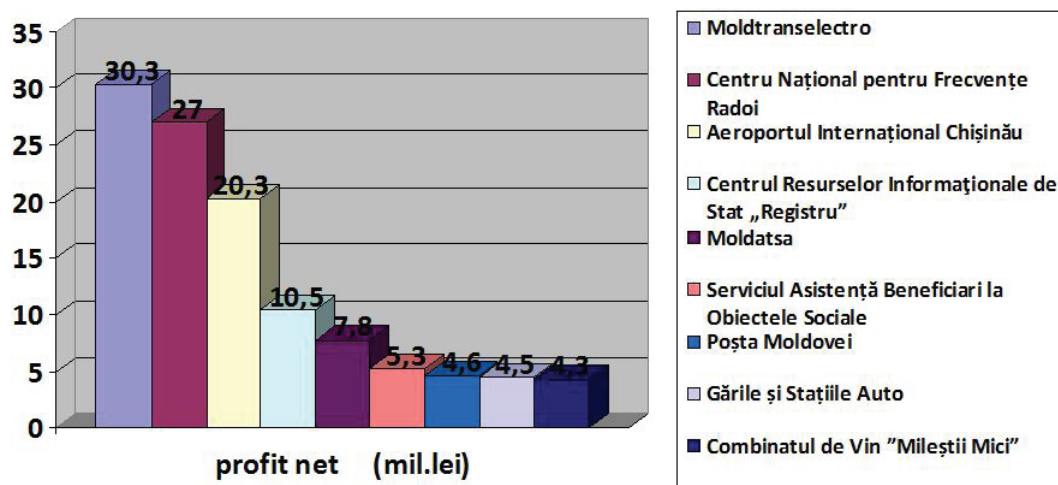

Figura 2.6. Clasamentul întreprinderilor de stat cu profit net considerabil

O **activitate ineficientă** au desfășurat 21 întreprinderi, care au înregistrat *pierderi de zeci și chiar sute de milioane lei*: „Moldelectrica”, „Air Moldova”, „Calea Ferată din Moldova”, „Fabrica de Sticlă din Chișinău”, „Aeroportul Internațional Mărculești”, etc.

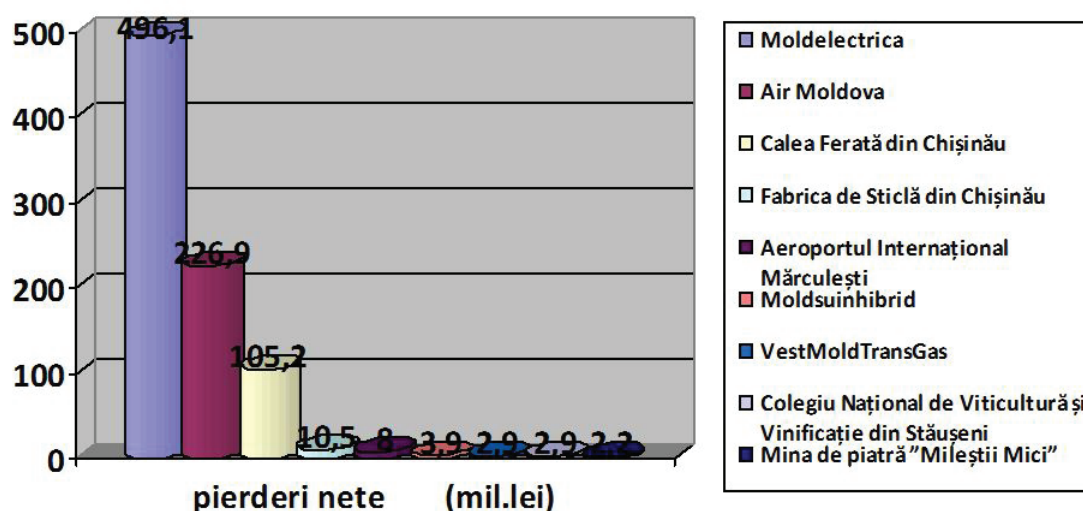

Figura 2.7. Clasamentul întreprinderilor de stat cu cele mai mari pierderi nete

Aprecierea rezultatelor întreprinderilor în baza indicatorilor de **rentabilitate** denotă că întreprinderile de stat au obținut în mediu o **rentabilitate a veniturilor din vânzări de 12%**, însă se atestă un decalaj considerabil al gradului de rentabilitate dintre întreprinderile ce au înregistrat profit și cele ce au suportat pierderi.

O **rentabilitate** mai înaltă a veniturilor din vânzări au înregistrat întreprinderile gestionate de: Ministerul Afacerilor Externe – 68,43%; Biroul Național de Statistică – 61,9%; Comisia Națională a Pieței Financiare – 55,17%; Agenția Proprietății Publice – 51,05%; Ministerul Tineretului – 46,06%.

Din totalul întreprinderilor monitorizate, cea mai înaltă *rentabilitate la 1 leu venituri din vânzări* au înregistrat următoarele întreprinderi:

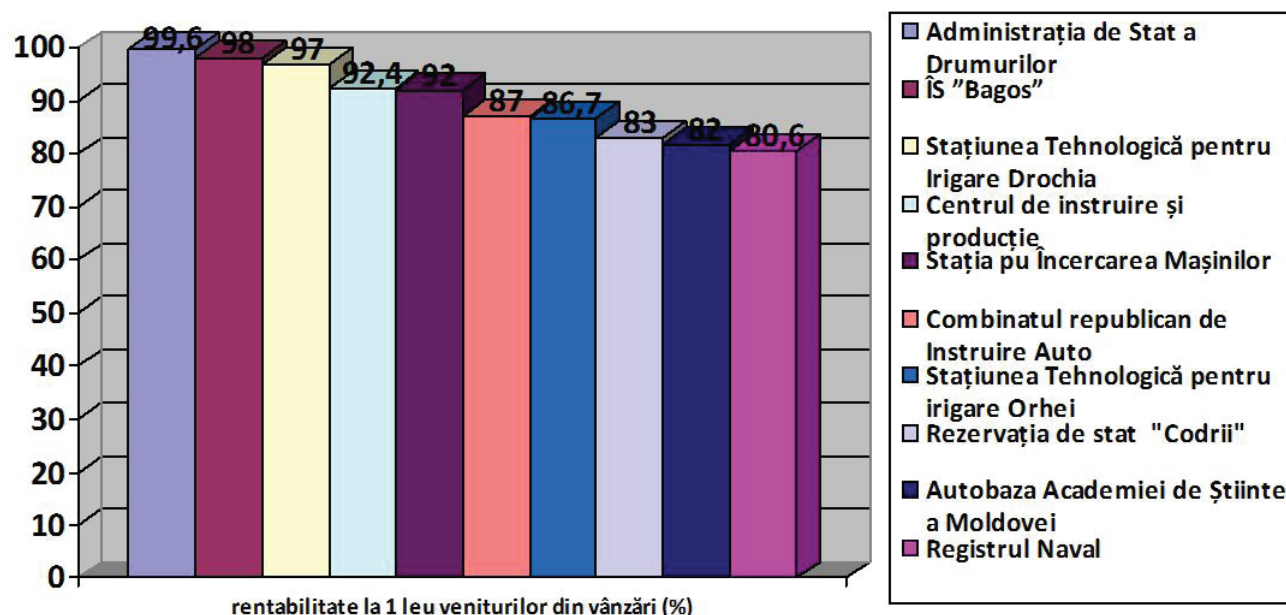

Figura 2.8. Clasamentul ÎS cu rentabilitate înaltă a veniturilor din vânzări

Totuși, un număr mare de întreprinderi de stat atestă o eficiență scăzută a gestionării vânzărilor, costurilor și prețurilor de vânzare ale produselor, mărfurilor și serviciilor prestate, cele mai semnificative *pierderi brute la 1 leu venituri din vânzări* fiind înregistrate de:

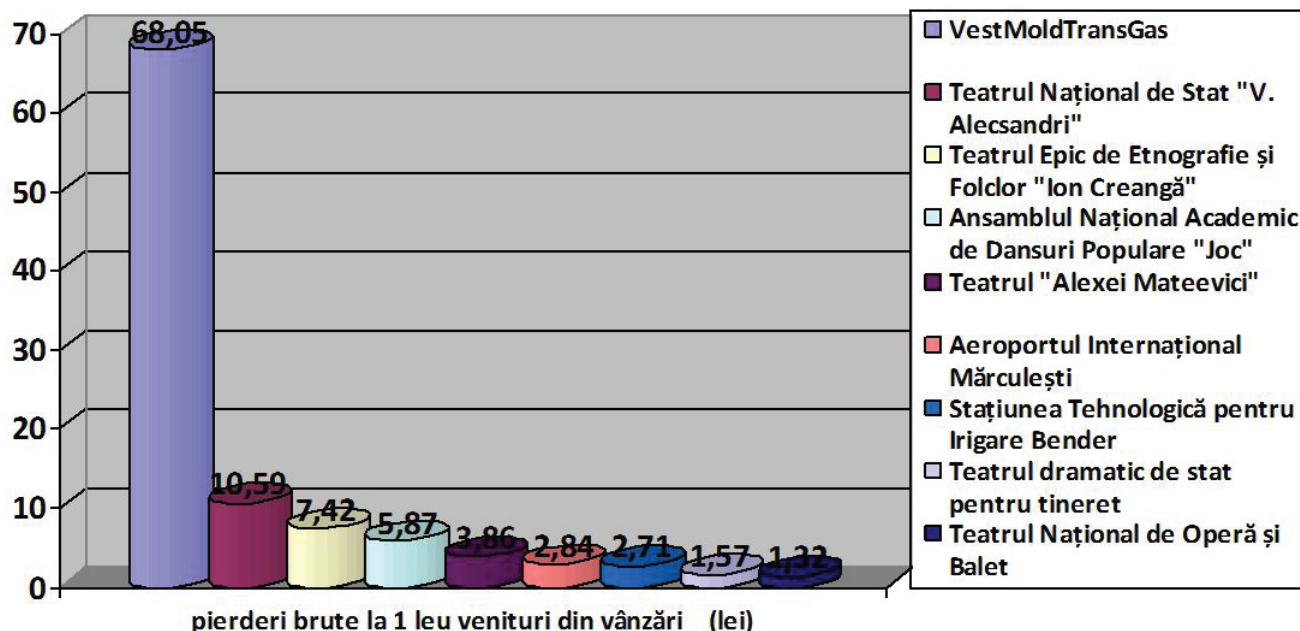

Figura 2.9. Clasamentul întreprinderilor cu cele mai mari pierderi brute la 1 leu venituri din vânzări

Dacă în cazul instituțiilor de cultură, statul nu are ca scop de bază obținerea unui profit, atunci în cazul entităților de profil economic situația este extrem de alarmantă. Datele în cauză reflectă o stare extrem de proastă ce specifică că la un leu venit din vânzări, prima întreprindere din clasament a înregistrat pierderi

în valoare de 68 lei, ultima dintre acestea – 1,37 lei. **Identificarea factorilor ce au condiționat stările în cauză este posibilă doar în rezultatul unei analize detaliate a activității întreprinderilor în parte.**

O problemă în activitatea Î.S. constituie și eficiență scăzută a **capitalului propriu** și a **activelor** întreprinderilor de stat. În anul 2015 întreprinderile de stat au înregistrat *la fiecare leu investit în capital propriu pierderi nete în mărime de 4,93 bănuți și la fiecare leu investit în active, pierderi până la impozitare în mărime de 3,2 bani.*

Printre cauzele utilizării ineficiente a activelor enumerăm rentabilitatea scăzută a veniturilor din vânzări, precum și viteza mică de rotație a activelor. Se consideră că reducerea nivelului rentabilității sub 25% atestă o situație dificilă în dezvoltarea Î.S. reflectând incapacitatea acestora de a-și reînnoi activele, entitățile publice nu sunt capabile de a face investiții în modernizarea procesului de producție și îmbunătățirea serviciilor prestate.

Cel mai eficient au utilizat capitalul propriu întreprinderile: Serviciul Asistență Beneficiari la Obiectele Sociale - 245%, Rezervația naturală “Plaiul Fagului” - 72,1%, ÎS pentru Silvicultură “Balți” - 64%, rezervația Naturală “Pădurea Domnească” - 52,6%, Silvo-Cinegetica “Manta-V” a Serviciului Silvic de Stat - 52%.

În rezultatul *gestionării ineficiente a capitalului propriu, au înregistrat o rentabilitate negativă:* Preventorul autogestionar al AȘM - (-140,8%), “Stațiunea pentru irigare Orhei” - (-104%), Compania “Air Moldova” - (-102,7 %), “Mina de piatră Mileștii-Mici” - (-102 %), “Silvo-Cinegetica Cimișlia” - (-77,8%), Magazinul de arme “Dinamo” - (-65,1%), Gospodăria Agricolă “Flori” - (-59%), VestMoldTransGas - (-50,6%), “Centrul de Elaborări Economice și de Producție” - (-43.3%).

Evoluția ultimilor ani, demonstrează tot mai mult ineficiența administrării întreprinderilor de stat din R. Moldova. În baza datele monitoringului economico-financiar efectuat de către Ministerul Finanțelor putem deduce că în anul 2015 comparativ cu 2014 întreprinderile de stat și-au dublat pierderile nete rezultate din activitatea desfășurată. Mai mult ca atât, 21 întreprinderi au înregistrat *pierderi de zeci și chiar sute de milioane lei.*

Peste jumătate din numărul întreprinderilor de stat monitorizate indică o tendință de diminuare a capitalului propriu, iar 13 întreprinderi înregistrează o valoare negativă a acestuia. Situația în cauză este una alarmantă întrucât demonstrează un grad redus de autonomie financiară și o dependență financiară sporită față de creditorii. În asemenea condiții continuarea activității acestora fără o regândire a întregului sistem de administrare nu poate fi concepută.

Un rol aparte în gestionarea entităților publice trebuie să îl ocupe monitorizarea datoriilor lor, în special a celor garantate de Guvern.

3. EVALUAREA ACTIVITĂȚII ECONOMICO-FINANCIARE A SOCIETĂȚILOR COMERCIALE

3.1. Activele societăților comerciale

La începutul anului 2016 S.C. dețineau active în valoare de 17 301,7 mil. lei.

Tabelul 3.1. Analiza structurii patrimoniului societăților pe acțiuni, în dinamică

Nr. d/o	Indicatori	La 01.01.2015		La 01.01.2016		Devierea +/- mil. lei
		suma, mil. lei	ponderea, %	suma, mil. lei	ponderea, %	
1.	Active imobilizate	13 963,6	74,8	12 979,2	75,0	-984,4
2.	Active circulante	4 714,3	25,2	4 322,5	25,0	-391,8
	Total active	18 677,9	100,0	17 301,7	100,0	-1 376,2

Comparativ cu anul precedent se atestă o **diminuare a activelor** societăților comerciale cu 7,95 %, determinată de reducerea activelor imobilizate și a activelor circulante. **Tendința dată se apreciază ca fiind una negativă, întrucât reflectă o reducere a potențialului economic al societăților, incapacitatea de a continua activitatea economică la același nivel: o posibilă restrângere a activității S.C. din lipsa comenzilor, acumularea pierderilor etc.** Structura **activelor**, reflectă că cota majoritară revine **activelor imobilizate** – 75,0%, iar **activelor circulante** - 25,0%.

Pe domenii se constată **majorări semnificative de active** înregistrate de societățile administrate de Agenția Proprietății Publice (S.A. „Moldtelecom”). Deși într-o măsură mult mai mică, majorări de active au înregistrat și S.C. subordonate Ministerul Transporturilor și Infrastructurii Drumurilor și Ministerului Finanțelor.

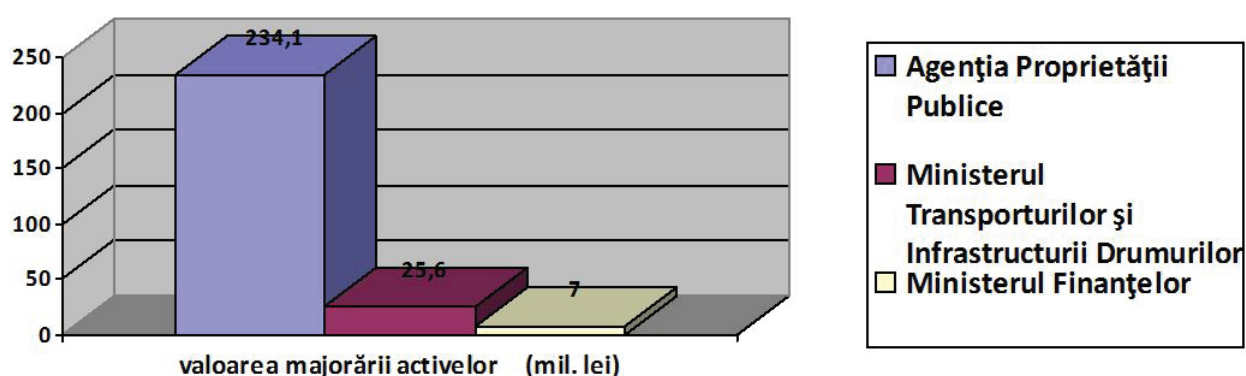

Figura 3.1. Clasamentul autorităților cu semnificative majorări de active

Pe de altă parte, importante **diminuări de active** au fost înregistrate la societățile comerciale administrate de Ministerul Economiei, precum și, diminuări în proporții mai mici - la societățile administrate de Ministerul Agriculturii și Industriei Alimentare, Ministerul Sănătății, Ministerul Culturii, Agenția „Apele Moldovei”.

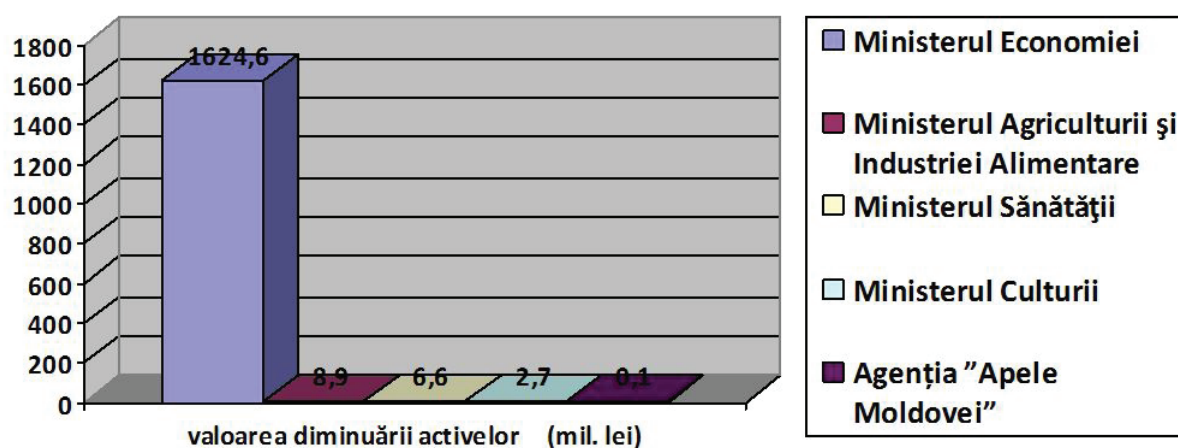

Figura 3.2. Clasamentul autorităților cu cele mai mari diminuări de active

În anul 2015, **creanțele** societăților comerciale s-au diminuat substanțial (32%), ceea ce poate avea atât efect pozitiv, cât și negativ. *Per ansamblu tendința este una pozitivă, deoarece în condițiile creșterii veniturilor din vânzări cu 40%, diminuarea creanțelor are ca efect degajări de resurse financiare.*

Pozitiv poate fi apreciat și faptul că în structura creanțelor predomină cele curente, societățile având posibilitatea de a-și recupera resursele financiare în termen scurt.

3.2. Capitalul societăților comerciale

La începutul anului 2016, S.C. gestionau un capital în mărime de 17 301,7 mil. lei, format din **58,3%** capitalul propriu, **16,7%** datorii pe termen lung și - **25%** datorii curente.

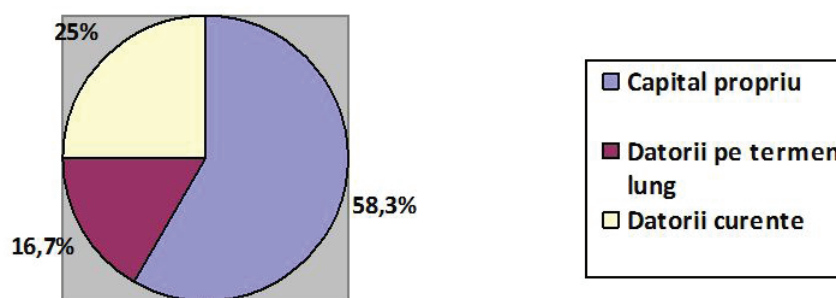

Figura 3.3. Structura capitalului societăților comerciale la data de 31.12.2015

Structura reflectă că **societățile comerciale, în mediu, au un grad relativ înalt de autonomie financiară (58,3%) și se finanțează preponderent din surse proprii, gradul de atragere a mijloacelor împrumutate constituind 41,7%, care, totuși, este unul destul de înalt.**

Capitalul propriu al societăților comerciale a înregistrat o diminuare cu 5,5%, comparativ cu perioada precedentă. *Tendința de scădere a capitalului propriu (patrimoniului net), la fel ca și în cazul întreprinderilor, semnalează existența unei situații instabile, dificile în dezvoltarea întreprinderilor, determinate de pierderile nete înregistrate în anul precedent.*

În perioada analizată, **19 societăți (46,3%)** din totalul celor 41 societăți monitorizate, au înregistrat o **micșorare a patrimoniului net de cca. 679,0 mil. lei**. Diminuări considerabile ale capitalului au fost înregistrate de S.A. „Termoelectrica” - cu 361,7 mil. lei, depășind suma tuturor diminuărilor acumulate de restul societăților, precum: S.A. „RED Nord” – cu 90,9 mil. lei; S.A. „CET-Nord” – cu 72,7 mil. lei; S.A. „RED Nord-Vest” – cu 65,4 mil. lei; S.A. „Furnizarea Energiei Electrice Nord” – cu 47,2 mil. lei; S.A. „Combinatul de Vinuri „Cricova” – cu 23,0 mil. lei.

Datele monitoringului prezentat de Ministerul Finanțelor reflectă că cele mai serioase diminuări ale patrimoniului net sunt înregistrate de către *unitățile economice din ramura energetică*.

Datoriile totale ale societăților comerciale la finele anului au constituit **7 221,1 mil.** Datoriile curente - s-au micșorat, în special din contul reducerii datoriilor comerciale, iar datoriile pe termen lung - s-au majorat, cauza principală fiind creșterea considerabilă a altor datorii pe termen lung. Considerabile majorări ale datoriilor, în anul 2015, a înregistrat S.A. „Moldtelecom”, ceea ce s-ar explica prin creșterea substanțială a activelor.

3.3. Rezultatele financiare ale societăților comerciale

Pentru evaluarea eficienței activității curente a societăților comerciale, de asemenea, a fost utilizată situația generalizată de profit și pierderi.

Tabelul 3.2. Situația generalizată de profit și pierdere a societăților comerciale monitorizate (mln.lei)

Nr. d/o	Indicatori	Anul 2014	Anul 2015	Abaterea
1.	Venituri din vânzări	10.099,7	14.029,6	+3.929,9
2.	Costul vânzărilor	9.174,2	13.423,0	+4.248,8
3.	Profit brut / pierdere brută	925,5	606,6	-318,9
4.	Alte venituri din activitatea operațională	143,4	154,4	+11
7.	Cheltuieli din activitatea operațională	946,5	1118,3	+171,8
8.	Rezultatul din activitatea operațională: profit / pierdere	122,4	-357,3	-479,7
9.	Rezultatul din alte activități: profit/ pierdere	-28,7	-101,6	-72,9
10.	Profit / pierdere până la impozitare	93,7	-458,9	-552,6
11.	Cheltuieli privind impozitul pe venit	35,3	18,8	-16,5
12.	Profit net (pierdere netă) al perioadei de gestiune	58,4	-477,7	-536,1

Analiza rezultatelor financiare reflectă că în 2015, societățile comerciale au înregistrat o **creștere a veniturilor din vânzări și a costului vânzărilor**. Ca rezultat al faptului că ritmul de creștere al veniturilor din vânzări este mai redus decât ritmul de creștere a costului vânzărilor, entitățile au obținut o **diminuarea a profitului brut - tendință negativă în activitatea societăților, ce reflectă o gestionare ineficientă a costurilor de producție și a prețurilor de vânzare a mărfurilor**.

Societățile au înregistrat și o **creștere a cheltuielilor**, cheltuielile administrative deținând o pondere considerabilă în structura acestora (41,2%), fiind urmate de *cheltuielilor de distribuire* (40,0%). Constatăm astfel, că în anul 2015, S.C. au obținut *pierderi din activitatea operațională* în mărime de -357,3 mil. lei spre

deosebire de *profitul aferent anului 2014* în mărime de 122,4 mil. lei, **cea ce apreciază o tendință negativă și reflectă o desfășurare ineficientă a activității de bază a societăților**. Pierderile din alte activități s-au majorat considerabil comparativ cu perioada precedentă constituind 101,6 mln.lei.

Putem concluziona, că în rezultatul activității desfășurate, **S.C.** au obținut în anul 2015 pierderi până la impozitare în mărime de -458,9 mil. lei comparativ cu profitul până la impozitare în valoare de 93,7 mil. lei înregistrat în anul 2014, ceea ce constituie cu -552,6 mln. lei mai puțin decât în anul precedent. **Înregistrarea pierderilor până la impozitare, influențează negativ încasările la bugetul public național, rezultate din impozitul pe venit din activitatea de întreprinzător.**

Pierderile nete, generate de societăți în anul 2015, au înregistrat o creștere de 918% comparativ cu anul 2014. **Concluzia principală, este aceeași: gestionarea ineficientă a societăților comerciale, necesitatea regândirii sistemului de administrare a acestora.** Astfel, din totalul celor 41 societăți, 53,7% - au înregistrat **profit**, iar 46,3% - **pierderi**.

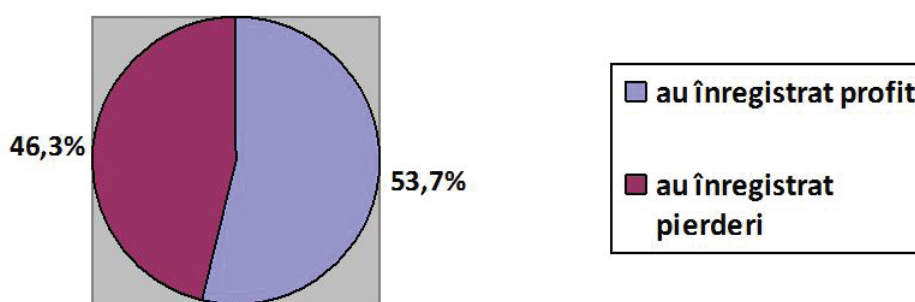

Figura 3.4. Situația financiară a societăților comerciale în anul 2015

Din cele 22 **societăți** ce au obținut profit net, 10 societăți sau 24,4% din numărul total al societăților analizate (41) înregistrează **profit net mai mare de 1 milion de lei**. Dintre acestea, cele mai **considerabile profituri** au obținut societățile pe acțiuni:

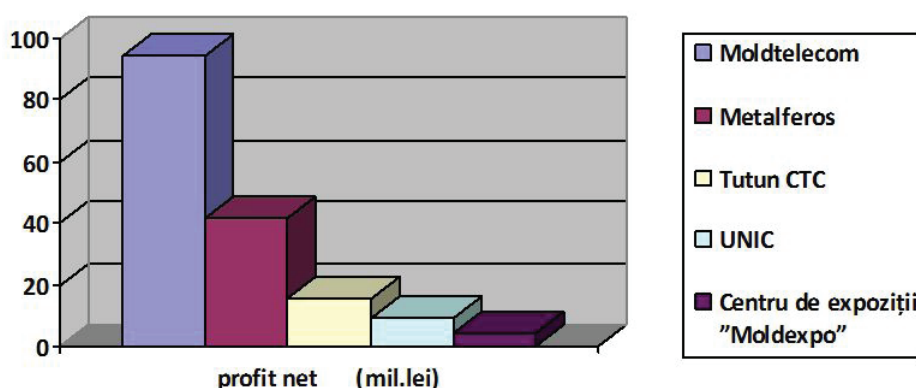

Figura 3.5. Clasamentul societăților comerciale cu profit net considerabil

iar o **activitate ineficientă**, generând **pierderi nete de peste 1 milion de lei**, au desfășurat 10 societăți (52,6%), printre care: „Termoelectrica”, „RED Nord”, „Red Nord-Vest”, „CET-Nord”, „Furnizarea Energiei Electrice Nord”, „Combinatul de Vinuri „Cricova”.

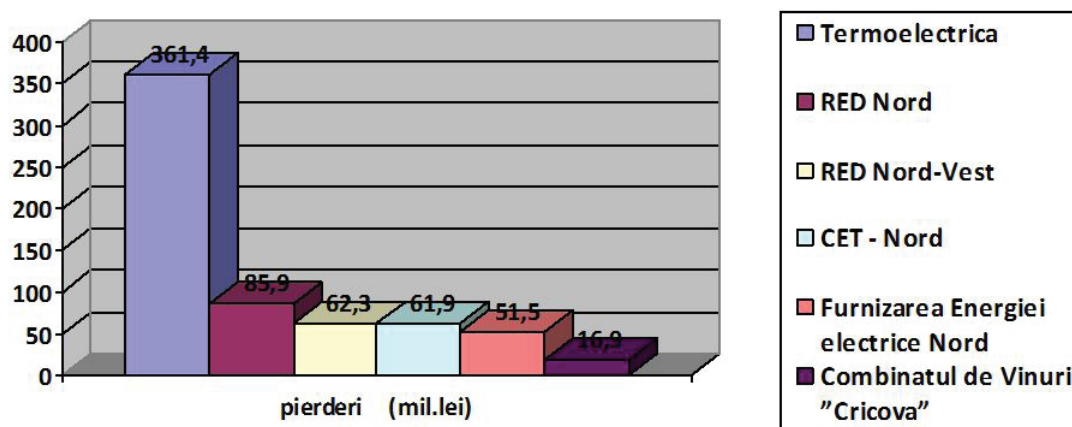

Figura 3.6. Clasamentul societăților comerciale cu cele mai mari pierderi nete în 2015

De remarcat, că în pofida faptului că în anul precedent, 6 societăți pe acțiuni au înregistrat *profit net* în mărime de 2,5 mil. lei, în anul 2015 acestea au obținut *pierderi nete* în mărime de 23,7 mil. lei. Printre acestea se enumeră: S.A. „Combinatul de vinuri Cricova”, S.A. „Floare Carpet”, S.A. „Aeroport Catering”, S.A. „Drumuri Cahul”.

Din cele 41 **S.C.** monitorizate, 8 societăți înregistrează, în anul de gestiune, *diminuări ale profitului net* în raport cu valoarea înregistrată în anul 2014. Printre **S.C.** cu cele mai semnificative *diminuări ale profitului net* se enumeră:

- S.A. „Metalferos” – cu 21,3 mil. lei;
- S.A. „Drumuri Criuleni” – cu 0,5 mil. lei;
- S.A. „Barza Albă” – cu 0,6 mil. lei;
- S.A. „Drumuri Ialoveni” – cu 0,1 mil. lei.

Apreciind eficiența activității celor 41 entități constatăm că în perioada 2014-2015 rentabilitatea veniturilor din vânzări (*capacitatea societății de a obține profit brut în rezultatul vânzării produselor finite și prestării serviciilor*) în cadrul societăților comerciale s-a redus de la 9,2 % la 4,3%.

Rentabilitatea veniturilor din vânzări a societăților comerciale, care au înregistrat profit net în anul 2015, constituie 2,0%, ceea ce semnifică că acestea au obținut în anul de gestiune **2,0 bani profit net la 1 leu venituri din vânzări**, iar **rentabilitatea societăților care au înregistrat pierderi nete, constituie 13,1%**, ceea ce semnifică că, societățile respective înregistrează **13,1 bani pierderi nete la 1 leu venituri din vânzări**.

Cea mai mare eficiență a veniturilor din vânzări în anul 2015 a fost înregistrată de societățile comerciale gestionate de: Ministerul Finanțelor - 50% și Ministerul Culturii - 91,2%. Din totalul societăților comerciale monitorizate, cea mai înaltă rentabilitate la 1 leu venituri din vânzări au înregistrat:

- S.A. „Moldova-Film” -99,8 bani;
- S.A. «Moldcinema»-99,4 bani;
- S.A. «Cercul din Chisinau»-73,9 bani;
- S.A. „ Aeroport Catering ”-66,6 bani;

- S.A. "Uzina de Tractoare "TRACOM"-52 bani;
- S.A. "GARA NORD"-51,5 bani;
- S.A. "RĂUT" -51 bani;
- S.A. "Loteria Națională a Moldovei"-50 bani.

Clasamentul societăților cu cea mai mare rentabilitate a veniturilor din vânzări se prezintă în felul următor:

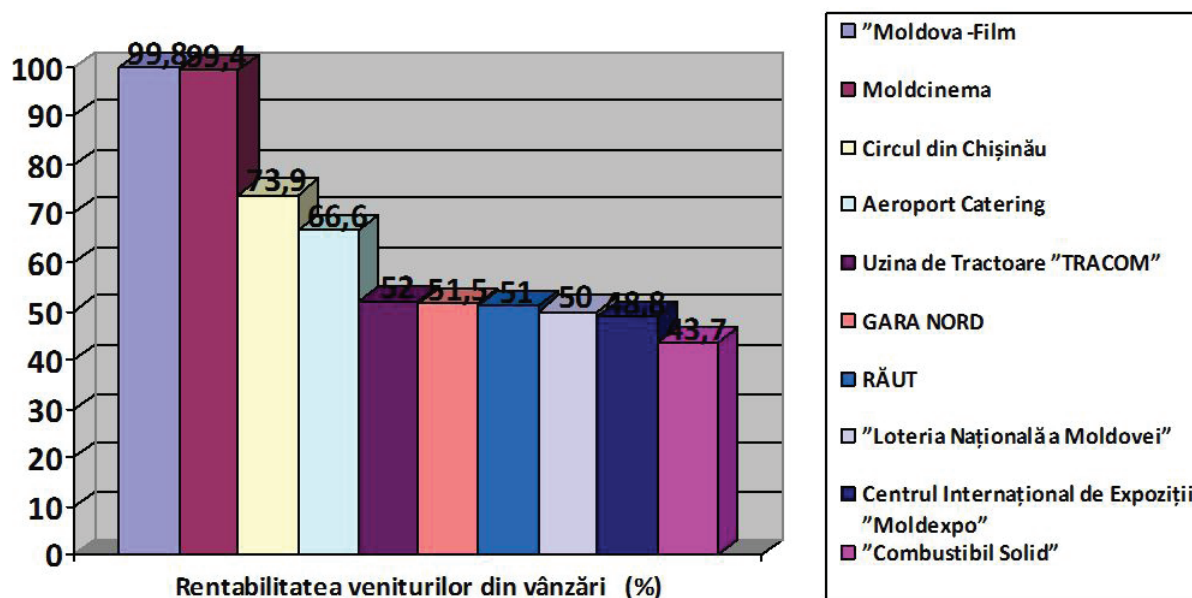

Figura 3.7. Clasamentul societăților comerciale cu cea mai mare rentabilitate a veniturilor din vânzări

În comparație cu întreprinderile de stat, în cadrul societăților comerciale constatăm o gestionare mai puțin eficientă a vânzărilor, costurilor și prețurilor de vânzare ale produselor, mărfurilor și serviciilor prestate. Unele S.C. au obținut în anul 2015 o rentabilitate a veniturilor din vânzări negativă, pierderi brute la 1 leu venituri din vânzări înregistrând 5 societăți comerciale prezentate în figura 3.8.

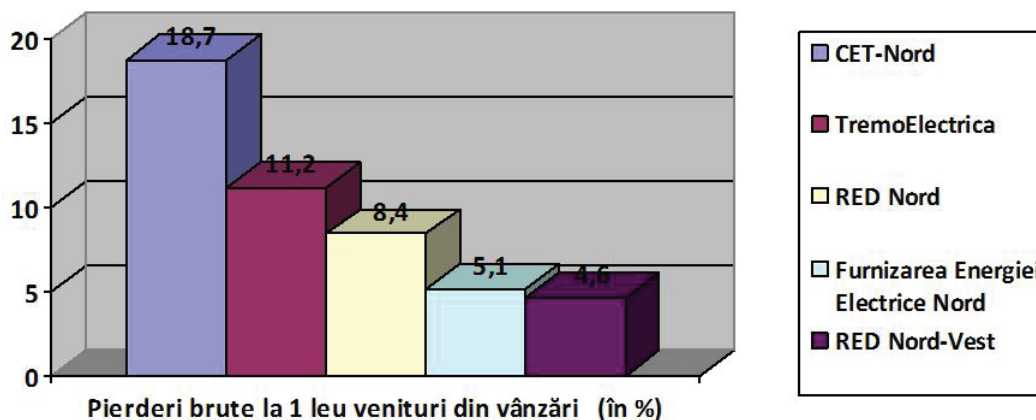

Figura 3.8. Clasamentul societăților comerciale care au obținut pierderi brute la 1 leu venituri din vânzări

În anul 2015 **rentabilitatea capitalului propriu** în cadrul societăților pe acțiuni a constituit -2,3%, ceea ce semnifică că în perioada analizată au obținut la un leu investit în capitalul propriu pierderi nete în valoare de 2,3 bani. Cea mai mare eficiență a utilizării capitalului propriu a fost înregistrată de întreprinderile gestionate de: Ministerul Finanțelor - 129 % și Agenția Proprietății Publice - 1,1%.

În anul 2015 cel mai eficient au utilizat capitalul propriu și au înregistrat o rentabilitate înaltă următoarele societăți comerciale: S.A. “Loteria Națională a Moldovei” - 129%, S.A. “EnergoCom” - 7,62 %, S.A. “METALFEROS” - 6,3%, S.A.”UNIC” - 6,0%, S.A. Centrul Internațional de Expoziții “Moldexpo” - 5,3%, S.A. “Combustibil Solid” - 4,9%.

În rezultatul gestionării ineficiente a capitalului propriu, au înregistrat o **rentabilitate negativă**, următoarele societăți comerciale: S.A. “Aeroport Catering” -80,4%, S.A. “RED Nord-Vest” - (-10,9), S.A.”TermoElectrica” - (-9,1), S.A. “SanfarmPrim” - (-8,75), S.A. “CET-Nord” - (-8,4), S.A. “RED Nord” - (-5%).

Rentabilitatea activelor societăților comerciale a constituit în perioada analizată 2,5 % , ceea ce semnifică că în anul 2015 entitățile publice au obținut la fiecare leu investit în active, pierderi pînă la impozitare în mărime de 2,5 bani. Valoarea acestui indicator ne indică o eficiență redusă a utilizării activelor de către societățile comerciale supuse monitorizării.

Apreciind evoluția societăților comerciale din ultima perioadă, constatăm că acestea, la fel ca și întreprinderile de stat, desfășoară o activitate cu un grad redus de eficiență. Datele monitoringului economico-financiar reflectă că în anul 2015 societățile comerciale au înregistrat pierderi considerabile comparativ cu profitul net obținut în anul 2014. 19 societăți au marcat pierderi nete, iar fiecare a doua dintre acestea indică *pierderi nete de peste un milion de lei*.

Ca rezultat al diminuării activelor și a unei proaste gestionări, societățile comerciale au notificat o reducere a potențialului economic. Puțin sub jumătate din numărul societăților comerciale monitorizate au înregistrat o micșorare a capitalului propriu comparativ cu anul precedent. În consecință atenționăm asupra necesității remodelării conceptului de activitate antreprenorială a entităților publice, îmbunătățirii managementului acestora.

4. CONCLUZII ȘI RECOMANDĂRI

Axându-ne pe rezultatele obținute în cadrul acestui raport, precum și pe alte studii efectuate de diverși experți pe problema în cauză, putem constata, că **patrimoniul** format din bunurile transmise întreprinderii în gestiune de către fondator (statul) este gestionat ineficient de către entitățile publice, activitatea desfășurată fiind nerentabilă.

Potrivit prevederilor legale, acestea au obligația să păstreze, să utilizeze rațional și să sporească bunurile de care dispun și să le asigure, în realitate, însă, aceste prevederi nu sunt respectate. Deși privatizarea a apărut ca un element important al procesului de reformă economică, realitatea relevă că unele întreprinderi publice au fost falimentate intenționat cu scopul de a le privatiza la prețuri de nimic. Consecințele ar putea fi dezastruoase pe termen lung.

Se constată că multe dintre acestea desfășoară activități și prestează servicii improprii specificului lor, deși, diversificarea activității desfășurate prin dezvoltarea unor genuri noi, care ar decurge direct din activitatea de bază este necesară și oportună. În pofida evoluțiilor negative ale activității întreprinderilor, a pierderilor considerabile înregistrate și a unui trend de diminuare a profitului net, un șir de entități publice reflectă un **salariu mediu lunar substanțial**, sursele de majorare a sporurilor salariale deseori nefiind clare, alte invocând caracterul personal al datelor încearcă să tăinuie aceste informații.

Fondatorii și membrii consiliilor de administrație ridică remunerări impunătoare, care realmente necesită a fi corelate cu rezultatele obținute. Gradul sporit al corupției reprezintă unul din indicatorii cheie ce caracterizează entitățile publice. În activitatea acestora persistă și conflictele de interese, existența unui număr mare de conflicte de interese fiind constatat și de către Comisia Națională de Integritate prin rapoartele prezentate. Declararea intereselor personale, de cele mai multe ori, din diverse motive nu are loc conform prevederilor legale, drept urmare au loc o serie de tranzacții dubioase care prejudiciază activitatea acestora, dar și bugetul de stat.

Entitățile publice sunt consumatoare de forță de muncă, înregistrând un exces de personal angajat. Potrivit unor studii efectuate de experții naționali, jurnaliști statul rămâne a fi cel mai mare angajator, iar circa 60-70% dintre cei angajați oficial în țară activează fie în instituții publice, fie la întreprinderi gestionate de stat. Totodată, angajarea în funcții în cadrul entităților publice se efectuează cu grave abateri de la legislație, traficul de slujbe ce se manifestă prin favoritism, nepotism și cumătrism, vicii ale tuturor timpurilor, practic a devenit o normalitate în sectorul public. Sunt frecvent întâlnite și pe larg cunoscute angajările prin protecție, ceea ce în consecință duce la existența cazurilor de incompatibilitate în funcțiile publice.

Reeșind din problemele existente în sfera gestionării entităților publice, considerăm importante următoarele recomandări:

1. Autoritățile publice centrale trebuie în timp util să inițieze procedura de reevaluare a întregului patrimoniu al întreprinderilor de stat și al societăților comerciale de stat cu scopul determinării exacte

a valorii acestuia și identificării bunurilor care nu sunt incluse în circuitul economic, în vederea asigurării valorificării acestora, identificării direcțiilor de eficientizare a patrimoniului deținut.

2. Consiliilor de administrare, responsabile de gestiunea entităților publice sunt recomandate diversificarea activității întreprinderilor prin dezvoltarea unor genuri noi de activitate derivate din activitatea de bază, fapt ce ar contribui la diminuarea riscurilor legate de activitatea acestora, creșterea veniturilor din vânzări. De asemenea se recomandă eliminarea genurilor de activitate impropriei specificului lor, care crează concurență neloială agenților economici privați;
3. Autoritățile publice centrale responsabile de supravegherea proprietăților de stat prin intermediul Consiliilor de administrare trebuie să insiste asupra elaborării unui sistem unitar de remunerare a salariaților, fondatorilor și membrilor consiliilor de administrare în corelație cu performanțele acestora. Aceasta presupune dezaprobarea și chiar interzicerea actualelor practici vicioase prin care se efectuează plata acestora prin credite contractate, dar și practicile de salarizare extrem de generoase după criterii obscure, în condiții de îndatorare și falimentare a companiilor de stat;
4. Entitățile publice să admită angajarea în funcții doar în strictă corespundere cu legislația în vigoare, în baza calităților profesionale ale candidaților, fără a admite angajarea prin protecție și cazuri de incompatibilitate, totodată sunt necesare înăsprirea sancțiunilor pentru nerespectare prevederilor legale;
5. Entităților publice recomandăm excluderea conflictului de interese în administrarea întreprinderilor de stat și separarea funcției de administrare a proprietăților de alte funcții guvernamentale, prin transferarea tuturor activelor statului în gestiunea unei singure agenții, care s-ar afla în subordonarea directă a prim-ministrului;
6. Elaborarea unui mecanism de control riguros, care ar permite verificarea achizițiilor efectuate, pentru a nu permite procurarea unor bunuri inutile, care nu vor fi antrenate în circuitul economic al entităților publice și care ar controla prețurile de achiziție, fără a admite supraaprecierea achizițiilor efectuate;
7. Ministerul Finanțelor ar trebui să includă în rapoartele sale de monitorizare a situației financiare date care să reflecte genurile de activitate desfășurate de entitățile publice (companii de stat și alte entități); date mai ample cu privire la structura și circulația activelor din care s-ar putea determina cu exactitate motivele majorărilor sau diminuărilor de active, tendințele în activitatea entităților cauzate de modificări ale activelor, precum și informații cu privire la numărul de angajați în structurile publice, salarii oferite acestora, în baza cărora ar putea fi calculați o serie de indicatori, care ar reflecta performanțele economice obținute de entități.